УДК 339

А. Є. Гессен,
к. е. н., старший викладач кафедри оподаткування та соціального забезпечення Університету митної справи та фінансів
Є. О. Криворучко,
студента групи ФК-13-4, Університету митної справи та фінансів
І. В. Сидоренко,
студента групи ФК-13-4, Університету митної справи та фінансів

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

A. Hessen,
senior lecturer of department of taxation and social security University of Customs and Finance
E. Kryvoruchko,
Student groups FC-13-4, University of Customs and Finance
I. Sidorenko,
Student groups FC-13-4, University of Customs and Finance

DIRECTIONS OF STRATEGIC PLACEMENT FOREIGN INVESTMENT FOR SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT UKRAINE

У статті здійснено аналіз інвестиційного клімату в Україні в сучасних складних політико-економічних умовах. Розкрито структуру надходження прямих іноземних інвестицій в національну економіку, вивчено динаміку надходжень в Україну іноземного капіталу. Розглянуто механізм залучення іноземних інвестицій з метою комплексного використання ресурсів та досягнення соціально-економічного ефекту. Проаналізовано інвестиційну привабливість України. Розглянуто основні причини, що сповільнюють розвиток інвестиційного підприємництва та бізнесу в Україні. Досліджено стан інвестиційного клімату в Україні за міжнародними рейтинговими оцінками. Обгрунтовано важливу роль формування стабільного інвестиційного клімату у забезпеченні соціально-економічного розвитку України. Доведено необхідність розробки та реалізації державної стратегії залучення іноземних інвестицій в економіку України, запропоновано напрями підвищення інвестиційної привабливості національної економіки.

The article analyzes the investment climate in Ukraine in the current difficult political and economic conditions. The structure of direct foreign investments in the national economy, Dynamics of revenues in Ukraine of foreign capital. The mechanism of attracting foreign investment to the integrated use of resources and achieve socio-economic effect. Analysis, investment attractiveness of Ukraine. The main reasons that slow down the development of business and investment business in Ukraine. The state of the investment climate in Ukraine by international rating. Proved the important role of forming a stable investment climate to ensure socio-economic development of Ukraine. The necessity of developing and implementing state strategy of attracting foreign investment in Ukraine, proposed ways of increasing the investment attractiveness of the national economy.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, економіка, економічне зростання, іноземні інвестори, інвестиційне кредитування, фінансові ресурси.

Key words: foreign investment, investment climate, economy, economic growth, foreign investors, investment lending, financial resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна, в поточних економічних умовах, які характеризуються високою швидкістю змін, потребує розробки механізмів, які наплавлені на пристосування вітчизняної економіки до світових стандартів та її скорішої інтеграції у міжнаціональне господарство. Необхідно зауважити, що вітчизняні підприємства здійснюють свою роботу в умовах гострого дефіциту внутрішніх інвестиційних ресурсів, необхідних для їх відновлення. Тому вони потребують пошуку нових методів до залучення іноземного капіталу, а це, в свою чергу, веде до необхідності розробки нового механізму управління. До того ж у сучасних умовах Україна не спроможна забезпечити соціально-економічний розвиток за рахунок власних фінансових ресурсів і потребує притоку іноземного капіталу. Ситуація ускладняється зростаючою конкуренцією на світових ринках капіталу. Формування сприятливого інвестиційного клімату є одним із стратегічних завдань, що сьогодні стоять перед українською державою, від реалізації якого залежить можливість стабілізації національної економіки та її подальша соціально-економічна динаміка.

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Актуальним питанням залучення іноземних інвестицій в економіку України і поліпшення її інвестиційного

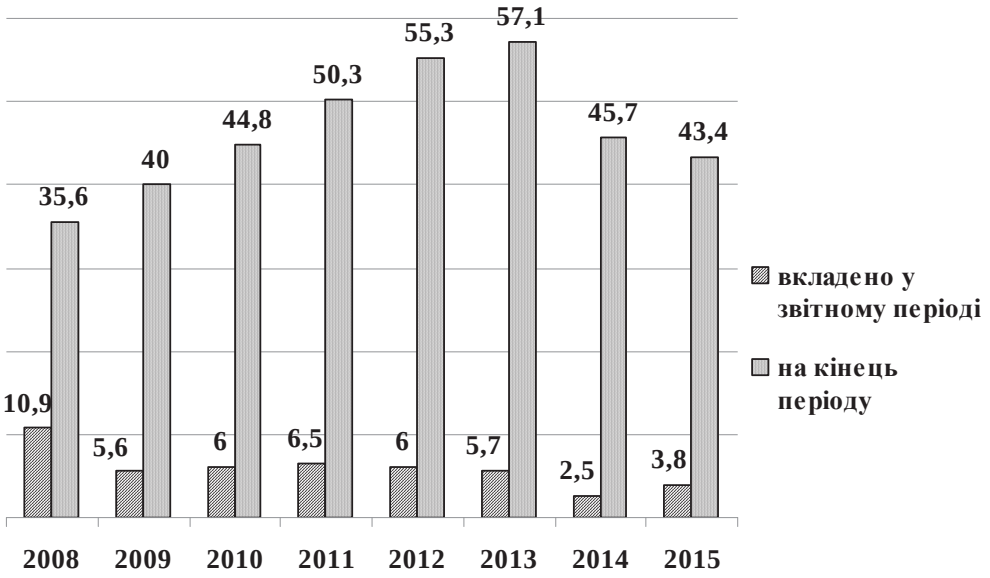

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд доларів США

клімату присвячено чимало праць українських вчених, зокрема Н.І. Гавриленко [7], В.П. Ільчук [7], А.В. Мерзляк [3], Н.Ю. Мущинська [5], Н.Б. Петрова [5], О.О. Сухий [6], Є.М. Сич [7], Л.Г. Чеканова [5], В.Г. Федоренко [8] та ін.

Але, не зважаючи на чималу кількість праць присвячених аналізу інвестиційного клімату України, існує необхідність подальшого дослідження цього питання та підвищення інвестиційної привабливості України в сучасних несприятливих умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зовнішньоекономічна політика України спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій. Слід зауважити, що соціально-економічного відставання від розвинутих країн породжує дефіцит власних інвестиційних ресурсів. Реалізація концепції залучення інвестиційного капіталу пов'язана з суттєвою структурною перебудовою всього промислового сектору та розробці нових технологій, які мають вагомий вплив на сталий економічний розвиток.

Відповідно до чинного законодавства іноземні інвестиції трактуються як цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1].

Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигод, основними з яких є поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо) [3].

Україна ж має значний інвестиційний потенціал, зокрема: є одним з найбільших потенційно містких ринків в Європі; володіє багатими природними ресурсами; має високий рівень науково-дослідних розробок у багатьох галузях науки і техніки та значний науково-технічний потенціал; володіє значним сільськогосподарським потенціалом (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, родючі грунти); має добре розвинену інфраструктуру. Окрім того, привабливість української економіки для іноземних інвесторів грунтується на наявності відносно дешевої кваліфікованої робочої сили, сформованій законодавчій базі з вирішення питань іноземних інвестицій, яка, зокрема, впроваджує національний режим діяльності для фірм з прямими інвестиціями, посиленні зв'язків з країнами ЄС, членстві в СОТ тощо.

Однак, попри ці суттєві переваги, інвестиційна привабливість України сьогодні залишається низькою, оскільки інвестиційний клімат в Україні є досить ризикованим.

За даними Держстату у 2015 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3763,7 млн дол. США та вилучено 891,3 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації, за даними Держстату, за цей період становить 5245,8 млн дол. США (у т. ч. за рахунок курсової різниці — 5024,3 млн дол. США) [5].

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2015 року становив 43371,4 млн дол. США.

На підприємствах промисловості зосереджено 30,6 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності — 27,3 %.

Десятка основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0% загального обсягу прямих інвестицій (рис. 2).

До десяти регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій — 93,9 відсотка всіх залучених прямих іноземних інвестицій [4].

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

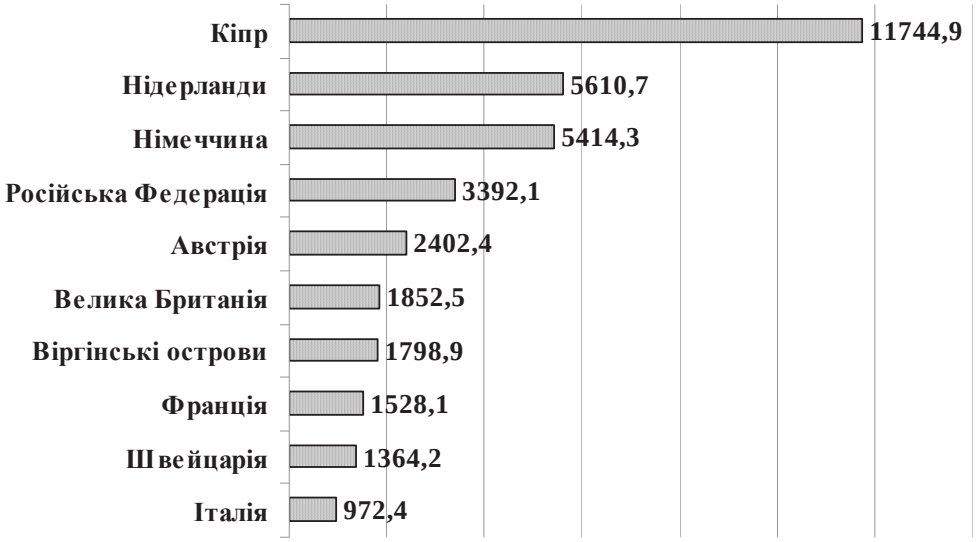

Рис. 2. Основні країни-інвестори України

Провідними сферами економічної діяльності, за обсягами залучення капітальних інвестицій, у 2015 році залишаються: промисловість — 55,4 млрд грн., будівництво — 24,7 млрд грн., інформація та телекомунікації — 17,6 млрд грн., сільське, лісове та рибне господарство — 17,2 млрд грн., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 12,7 млрд грн., транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність — 10,7 млрд грн., операції з нерухомим майном — 5,9 млрд грн. Результати залучення іноземних інвестицій в економіку України свідчать про нерівномірний розподіл іноземних інвестицій по сферам економічної діяльності (рис. 3).

Хоча в Україні в середньому третина іноземних інвестицій надходить у промисловість, однак в основному фінансуються низькотехнологічні галузі та виробництва (металургія, загальна хімія, харчова промисловість). Ще третина іноземних вкладень приходиться на фінансову діяльність, яка хоч і є украй необхідною для здійснення всіх видів господарської діяльності, не може розглядатися реальною основою добробуту країни у довгостроковій перспективі [4].

Отже, Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO, Україна за рік піднялася на 20 позицій.

Україна в рейтингу розташовується на 89 місці і входить до переліку країн, що показали найкраще зростання за рік, нарівні з Білоруссю і Латвією. У 2014 році наша країна займала 109 місце [6].

Зазначені індекси формуються компанією BDO спільно з Гамбургським інститутом світової економіки, і характеризують економічну і фінансову привабливість різних країн світу на підставі трьох ос-

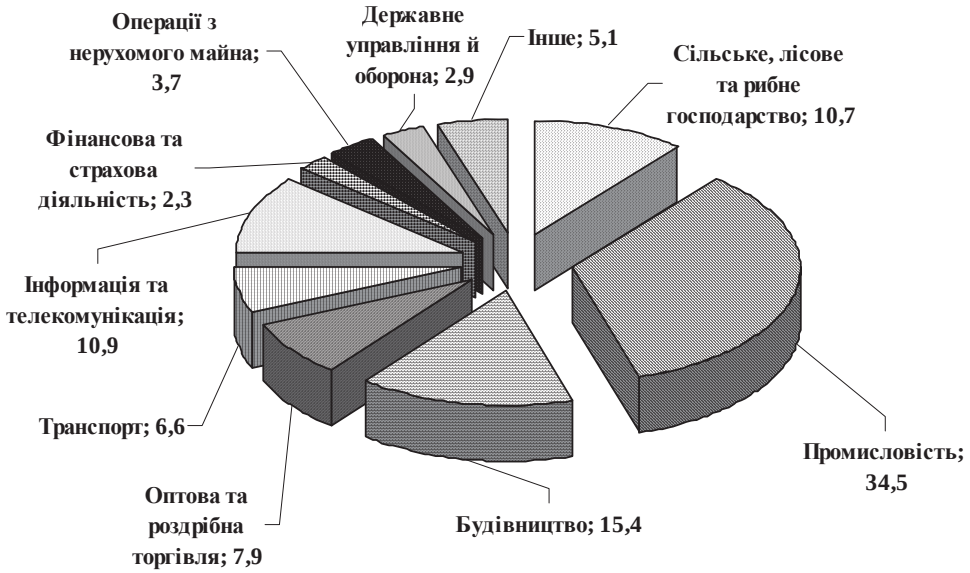

Рис. 3. Розподіл капітальних інвестицій за сферами економічної діяльності (у % до загального обсягу)

новних показників: економічних, політичних і соціокультурних умов.

У рейтингу легкості ведення бізнесу, що його укладає Світовий банк, Україна посіла 83 місце і покращила свої позиції на 4 пункти порівняно з минулим роком.

У доповіді Doing Business 2016 відзначається, що ключовою реформою, яка сприяла підвищенню рейтингу України, є спрощення реєстрації бізнесу. Так, у сфері реєстрації підприємств Україна посіла 30-те місце та покращила свої позиції на 40 пунктів порівняно з минулим роком. В Україні скорочено час на реєстрацію підприємства платником податків та скасовано збір за державну реєстрацію бізнесу [7].

До основних причин, що сповільнюють розвиток інвестиційного підприємництва та бізнесу в Україні, треба віднести насамперед такі: внутрішні політичні та економічні потрясіння, анексія Криму, військові дії на Донбасі, відсутність реформ, недієві правові рамки, корупція, обмеження на рух капіталу, інфляція, податковий тягар, нерозвиненість інвестиційної інфраструктури, недосконалість системи захисту іноземних інвестицій та ін.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

ВИСНОВКИ

Залучення іноземних інвестицій, в порівнянні з традиційними джерелами фінансування, дає додаткові можливості, що полягають у використання зарубіжного організаційного та управлінського досвіду, доступу до новітніх технологій, розвитку експортного потенціалу підприємницьких структур та економіки в цілому. Стає актуальним розробка методів та запровадження інструментів з управління інвестиціями з метою здійснення організаційних перетворень та впливу на формування нових економічних відносин у вітчизняній економіці під впливом іноземного капіталу. Зменшення протиріччя між національними інтересами та інтересами іноземних інвесторів, збільшення привабливості промислового сектору позитивно вплинуть на залучення капіталу та приведе до збільшення іноземних інвестицій та реалізації вітчизняного інвестиційного потенціалу, розвиток якого стримується чинниками переважно макроекономічного характеру. Для підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, необхідно розробити стабільну, розраховану на довгу перспективу державну політику у сфері іноземних інвестицій. Необхідним є також, відповідно до державних цілей та пріоритетів, розробити обгрунтовану державну стратегію залучення іноземних інвестицій.

Література:

1. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 25 квітня 1996 року // Закон України. — 1996.

2. Гессен А.Є. Анализ перспектив и практического применения моделей корпоративной социальной ответственности иностранными строительными компаниями / А.Є. Гессен Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics. — Journal L'Association 1901 "SEPIKE" Norderstedt, Deutschland Poitiers, France. — 23.10.2013. — С. 204—207.

3. Мерзляк А.В. Механізми державного управління іноземними інвестиціями: регіональний аспект: монографія / А.В. Мерзляк / Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2002. — 299 с.

4. Національний Банк України. Офіційне інтернет-представництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/doccatalog/document? id=-29318281

5. Петрова Н.Б. Інноваційний менеджмент у прикладах і завданнях: навч. посібник / Н.Б. Петрова, Н.Ю. Мущинська, Л.Г. Чеканова. — Х.: ХНАМГ, 2009. — 248 с.

6. Сухий О.О. Іноземне інвестування в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. 08.01.01 / Львів, нац. ун-т ім. І. Франка / О.О. Сухий. — Л., 2004. — 21 с.

7. Сич Є.М. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Є.М. Сич, В.П. Ільчук, Н.І. Гавриленко. — К.: ЦУЛ, 2012. — 428 с.

8. Федоренко В.Г. Інвестування: підручник / В.Г. Федоренко / [2-ге вид., перероб і доп.]. — К.: Алерта, 2008. — 448 с.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On the regime of foreign investment", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/ show/93/96-%D0%B2%D1%80 (Accessed 12 September 2016).

2. Hessen, A.E. (2013), Fnalysis of the prospects and practical application of the models of corporate social responsibility foreign construction companies [Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics], Journal L'Association 1901 "SEPIKE" Norderstedt, Deutschland Poitiers, France. p. 204

3. Merzliak, A. V. (2002), Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia inozemnymy investytsiiamy: rehional'nyj aspect [The mechanisms of public administration of foreign investments: regional aspect], UADU, Kyiv, Ukraine.

4. National Bank of Ukraine. Official website. Available at: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=29318281 (Accessed 13 September 2016).

5. Petrova, N. B. (2009), Innovatsijnyj menedzhment u prykladakh i zavdanniakh [Innovation Management in the examples and problems], KSAME, Kharkiv, Ukraine, p. 248.

6. Sukhyj, O. O. (2004), "Inozemne investuvannia v umovakh rynkovoi transformatsii ekonomiky Ukrainy" [Foreign investment in a transformational market economy of Ukraine], Ph.D. Thesis, National University of Ivan Franco, Lviv, Ukraine.

7. Sych, E.M. (2012), Rynok finansovykh posluh [Financial Services Market], TSUL, Kyiv, Ukraine, 2012, p. 428.

8. Fedorenko, V.H. (2008), Investuvannia: pidruchnyk [Investment: textbook], 2-nd ed, Alerta, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2016 р.